

ERISIONSKASSEN - LÆRERARK

RÆKKEFØLGE OG STIKORD

Før forsøget

- Fyld erosionskassens vandreservoir med vand fra kanalen. Brug spande fra grejkassen.
- Fordel sandet i erosionskassen jævnt, og form så et landskab
- (eleverne kan sætte deres eget hus, hvor de tror det er sikkert, og tæt på vandet)
- Tegn landskabet i sandkassen ind på et kort
- Vurder hvor vandet vil løbe hen
- Fælles drøftelse af, hvad der bestemmer vandets forløb (og måske skiftende forløb?)

Forsøget

- Luk op for vandreservoiret
- Observer vandets forløb
- Noter observationer

Efter forsøget

- Beskriv generelle træk ved vandets forløb:
  - løber nedad
  - løber uden om sten og andre tunge ting
  - tager sand og andre lette ting med sig
  - graver en rende
  - undergraver bakker, hvis de ligger i vejen
  - danner søer, indtil det gennembryder opstemningen
  - slynger/meandrere på flade forløb
  - sorterer sand og småsten
  - spreder sig i bunden, hvor det mister kraft på grund af den lavere hældning/nedsivning

- Beskriv det nye landskab, som vandet har dannet:
  - Fastland
  - Ø
  - Skrænt
  - Flodseng (*udtørrede flodbund*)
  - Søbund (*ofte flad og sorteret aflejring, fordi vandet har sænket hastigheden og aflejret sandet*)
  - Floddelta/smeltevandsslette (*forgrenet vandsystem ved floders udløb, fordi vandet sænker hastigheden når landskabets hældning aftager (eller når vandet kan løbe ud i bunden), og derfor aflejrer sand, der hele tiden omdirigerer vandets forløb*)
  - Grusbunker (vandets varierende hastigheder gennem landskabet skaber aflejringer af forskellige kornstørrelser fra sten til sand og ler)
  - Meandering (vandet vil naturligt slynge sig gennem landskabets laveste områder og letteste materialer, og denne slyngning har en selvforstærkende effekt, så vandløbet med tiden slynger sig mere og mere, fordi vandets hastighed i det yderste af slyngningerne har en højere hastighed og derfor eroderer brinkerne, og aflejrer dem i det inderste af næste slyngning)

Når I er færdige med at lave forsøg i erosionskassen kan I efterprøve de generelle træk, som vandets forløb viste på et højdekort/reliefkort over nationalparkens ådale på næste side. Her kan I se, hvordan smeltevandsfloder og de senere åer har dannet øer, flodsenge (nu enge), skrænter, søer, floddelta og meandering. Alt det, som I netop har påvist i erosionskassen. Og hvordan byerne ligger ift. vandet og oversvømmelses-risiko.

Reliefkortet kan kobles til fortællingen om istidens dannelse af landskabet, hvilket er beskrevet nærmere i rapporten om [Geologi og landskaber omkring Nationalpark Skjoldungernes Land](#).

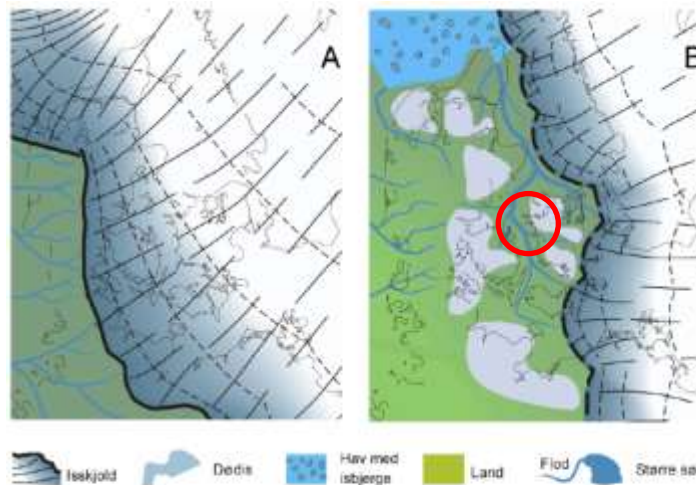
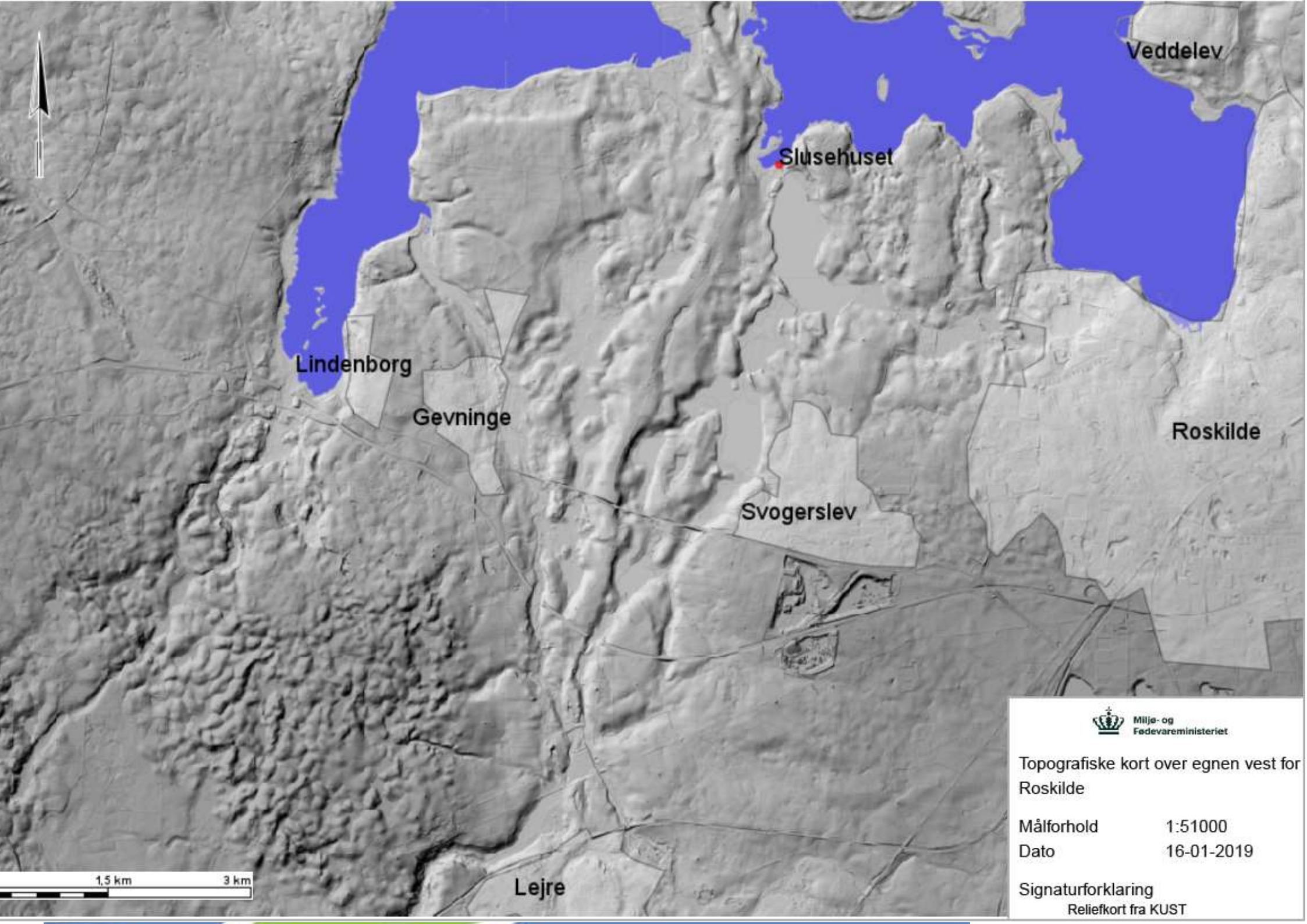

Fig. 2.1 A: Hovedfremstødet fra NØ dækkede det østlige og nordlige Danmark for omkring 22.000-20.000 år siden. B: Under afsmeltningen nåede et genfremstød de østligste dele af landet for omkring 19.000 år siden, store arealer i forlandet var dækket af dødis, mens smeltevandsfloder løb ud i en arktisk havbugt i Skagerrak. Efter Houmark-Nielsen m.fl. 2005.

Veddelev

Slusehuset

Lindenborg

Gevninge

Svogerslev

Roskilde

Lejre

Miljø- og
Fødevareministeriet

Topografiske kort over egnen vest for
Roskilde

Målforhold 1:51000

Dato 16-01-2019

Signaturforklaring

Reliefkort fra KUST

1,5 km

3 km